

Valtiollinen nuorisoaktivismi Valko- Venäjällä ja Venäjällä

Kristiina Silvan

24. helmikuuta, päivä ennen väitöskirjani julkista tarkistamista, Venäjä aloitti täysimittaisen sodan Ukrainaa vastaan pommittamalla sen pääkaupunkia Kiovaa. Vain muutamaa päivää tätä aiemmin presidentti Vladimir Putin oli pitänyt pahaenteisen puheen, jossa tulevaa hyökkäystä pohjustettiin esittämällä Ukrainan itsenäistyminen historiallisena virheenä. Emme tiedä, ajatteleeko Putin aidosti, että Ukraina on erottamaton osa Venäjää ja että hänen tehtävänään on edellä mainitun historiallisen virheen korjaaminen. On kuitenkin selvää, että meille ihmisille menneisyydellä on nykyhetkessä merkitystä. Mutta miksi, miten ja milloin menneisyydellä on merkitystä? Näihin kysymyksiin väitöstutkimukseni on pureutunut. Tarkastelen siinä Komsomolin perintöä ja valtiollista nuorisoaktivismia Valko-Venäjällä ja Venäjällä 1980-luvun lopulta nykypäivään.

Valko-Venäjän tasavaltalainen nuorisoliitto (valkoven. *Belaruski respublikanski sajuz moladzi*, lyhennettynä BRSM) on koko Valko-Venäjällä toimiva nuorisojärjestö, jonka tavoitteena on kasvattaa isänmaallisia, eli käytännössä presidentti Aljaksandr Lukašenkan hallinnolle uskollisia nuoria. Sen päärakennus sijaitsee Minskin ydinkeskustassa, Karl Marxin ja Neuvostoliiton puna-armeijan mukaan nimettyjen katujen kulmassa. Kun astuin rakenukseen ensimmäistä kertaa eräänä kesäisenä perjantaina toukokuussa 2016, hämmästyin siellä vallitsevasta tunnelmasta. Yhtäältä minusta tuntui, kuin olisin palannut menneisyyteen, aina Stalinin aikakaudelle. Päämajassa oli pitkät avarat käytävät, tumma ja raskas sisustus ja

totinen rouva töissä vastaanotossa. Toisaalta rakennuksessa oli myös nykyaikainen tunnelma, sillä siellä tapaamani ihmiset olivat paitsi nuoria, myös rentoja ja avoimia, mikä näkyi halukkuutena auttaa minua tutkimusprojektissani. He olivat silminnähden innostuneita ulkomaalaisesta väitöstutkijasta, joka halusi ymmärtää Valko-Venäjän nuorisopoliittikkaa sisältä päin. BRSM:n työntekijät ja aktivistit tekivätkin minulle tulevien kuukausien ja vuosien aikana tutuksi huonomaineisen järjestönsä arkea, poliittisista paneelikeskusteluista kauneuskilpailuihin ja roskien keräämiseen lähimetsästä.

Minulle kävi jo tutkimukseni alkumetreillä selväksi, että nuorisoliiton aktivistit olivat – muutamaa merkittävää poikkeusta lukuun ottamatta – kaukana Lukašenkan intohimoisista kannattajista. Olen usein miettinyt kohtaamisiani nuorisojärjestön aktivistien kanssa Valko-Venäjän vuoden 2020 kansannousun jälkeen. Jotkut tapaamistani ja haastattelemistani ihmisistä ovat sittemmin lähteneet maasta. Toiset rakentavat uraa valtion virkamieskoneistossa. Järjestö ei luhistunut, vaikka sen uutisointiin kärsivän jäsentensä joukkopaosta. Päinvastoin, se on noussut entistä näkyvämmäksi, sillä Lukašenka on väittänyt vallankumouksen johtuneen isänmaallisen kasvatuksen epäonnistumisesta (BelTA 2020). BRSM on tässä tilanteessa puun ja kuoren välissä.

Nuorten aktivismi on aihe, joka herättää meissä paljon tunteita. Nuoret ja nuorisoliikkeet ovat olleet ratkaisevassa roolissa monissa historiallisissa tapahtumissa. Poliittiset päättäjät ympäri maailmaa haluavat varmistaa nuorten kannatuksen valitsemalleen linjalle. Kun tässä ajassa kerron väitöstutkimuksestani, minulta kysytään: Mitä Valko-Venäjän ja Venäjän nuoret ajattelevat sodasta? Ketä he tukevat?

Neuvostoliitossa valtaosa nuorista liittyi leninistiseen kommunistiseen nuorisoliittoon eli Komsomoliin täytettyään 14 vuotta. Yksi tutkimukseni haastateltavista esitti Komsomolin olleen pohjimmiltaan Neuvostoliiton puoluevaltion nuorisoministeriö. Puoluevaltio Neuvostoliiton hajottua lakkautettiin myös liittovaltion Komsomol-järjestö eli VLKSM (ven. *Vsesojuzni leninski kommunističeski sojuz molodeži*). Niissä entisissä neuvostotasavalloissa, joissa poliittinen muutos kääntyi alun demokratiakehityksen jälkeen kohti autoritaarisuutta, valtaapitävät alkoivat kuitenkin kantaa huolta nuorten yhteiskunnallisesta ja poliittisesta liikehdinnästä. Valko-Venäjällä Lukašenkan hallinto tuki vuodesta 1997 lähtien uuden presidenttiä kannattavan nuorisojärjestön, Valko-Venäjän isänmaallisen nuorisoliiton (*Belaruski patryjatyšny sajud moladzi*), perustamista (Silvan 2020). Venäjällä ”Putin-nuorten” eli nuorisoliike *Nashin* perustamisen taustalla vaikutti Kremlin sisäpiiriläinen, Vladislav Surkov (Hemment 2012, 245).

Väitöskirjani tavoite oli tutkia valtiollisen nuorisoaktiivisuuden (engl. *government-affiliated youth activism*) muuntautumista Valko-Venäjällä ja Venäjällä neuvostoajan Komsomol-jäsenyydestä nykypäivän ”sopuisaan” (engl. *compliant*) nuorisoaktiivisiin. Tämänlainen aktivismi ei kritisoi autoritääristä hallintojärjestelmää sinänsä, vaikka se pyrki muuttamaan autoritaarisessa poliittisessa ympäristössä nousevia yhteiskunnallisia epäkohtia (Libman & Kozlov 2017, 195). Kysyin, mitä Komsomolille tapahtui Mihail Gorbatšovin perestroikan seurauksena, ja kuinka valtaapitävät ovat omien toimiensa kautta edistäneet valtiollisen nuorisoaktiivisuuden elpymistä osana hallinnon autoritaarista käännettä. Halusin myös tietää, kuinka nuoret suhtautuivat hallinnon pyrkimyksiin saada heidät osallistumaan ”sopuisaan” kansalais-toimintaan, joka tyypillisesti esitetään osana isänmaallista kasvatusta (ven. *patriotičeskoje vospitanije*). Kuten tutkimuskysymyksistä käy ilmi, väitöskirja on luonteeltaan poikkitieteellinen. Löytäkseni vastaukset minua askarruttaviin kysymyksiin, minun tuli perehtyä eri tieteenaloihin tuotettuun tietoon ja kerätä ja analysoida erilaisia tutkimusmateriaaleja.

Tapani hyödyntää triangulaatiota erilaisten teorioiden, tutkimusmenetelmien ja aineistojen välillä (Denzin 1978) sopi hyvin yhteen sekä historian- että aluetutkimuksessa vallitsevan teoreettisen moniarvoisuuden kanssa.

Väitöskirjan teoreettisena lähtökohta oli historiallisen institutionalismin perusajatus poliittisten prosessien aikasidonnaisesta luonteesta (Pierson 2004). Osoitan tutkimuksessani, että Komsomol-järjestön muutokset ja Neuvostoliiton jälkeisten valtioiden, tässä tapauksessa Valko-Venäjän ja Venäjän, nuorisopoliitiikan kehitys heijastelee maiden laajempaa poliittista muutosta. Historiantutkijana minua kiinnosti muutoksen ja jatkuvuuden välinen jännite. Miten vanhat ja uudet elementit kietoutuvat yhteen hallintojärjestelmän murroksen aikana? Muutoksen ja jatkuvuuden metatason käsitteiden operationalisointi vaati puolestaan toisen käsiteparin, rakenteen ja toimijuuden, hyödyntämistä. Mikä synnyttää jännitteitä uuden ja vanhan välille? Näen rakenteen ja toimijuuden riippuvan toinen toisistaan. Ympäröivät yhteiskunnalliset ja poliittiset rakenteet sekä rajoittavat että mahdollistavat toimijuutta, joka puolestaan sekä ylläpitää että muuttaa ympäröiviä rakenteita (Emirbayer & Mische 1998, 963–964).

Väitöskirjani on nimensä mukaisesti tutkimus Komsomolin perinnöistä. Neuvostoliittolaisen nuorisoliiton perinnöt kertovat muutoksista ja jatkuvuuksista, joita voidaan havainnoida yhteiskunnan makro-, meso- ja mikrotasolla. Nämä perinnöt ovat syntyneet rakenteisiin ja toimijuuteen liittyvien tekijöiden vuorovaikutuksessa. Väitöskirjassa Komsomolin perintöjä tarkastellaan alati muuttuvassa poliittisessa toimintaympäristössä. Myöhäisen Neuvostoliiton jälkitotalitarismin jälkeisen ajan autoritaarinen järjestelmä (Linz 2000) muuttui sekä Valko-Venäjällä että Venäjällä ensin demokraattisemmaksi ja sitten autoritaarisemmaksi. Kokonaisuutena väitöstutkimus tarjoaa uutta tietoa Neuvostoliiton puoluevaltion hajoamisesta, neuvostoperintöjärjestöistä, valtiollisista kansalaisjärjestöistä (engl. *government-organized non-governmental organization* eli GONGO) ja autoritääristen poliittisten järjestelmien ”sopuisasta” aktivismista.

Hyödynsin erilaisia menetelmiä vastatakseni väitöskirjassa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Väitöskirja on ennen kaikkea vertaileva tapaustutkimus. Pyrin ymmärtämään muutosta, joka on tapahtunut sekä ajassa että paikassa. Tutkimuksen kaksi maantieteellisestä tilaa, Valko-Venäjä ja Venäjä, ovat erilliset mutta yhteydessä toisiinsa. Tarkastelemalla kahta tapausta vertailevasti uskon pystyneeni analysoimaan rakenteen, toimijuuden ja satunnaisuuden välistä vuorovaikutusta. Onnistuin osoittamaan myös ylijäisiä dynamiikkoja ja vaihtoehtoisia kehityskulkuja.

Päätin keskittyä tutkimuksessani Valko-Venäjään ja Venäjään väitöskirjaprojektini alkuvaiheessa. Molemmat ovat autoritaarisia entisiä neuvostotasavaltoja, joissa tuetaan ”sopuisaa” valtiollista nuorisoaktivismia. Lisäksi minulla oli mahdollisuus kerätä sellainen laadullinen tutkimusaineisto, jonka avulla pystyin vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Vietin kuukausia kenttätöissä molemmissa maissa vuosina 2016–2018 ja keräsin väitöskirjan tutkimusaineiston triangulaation menetelmää seuraten. Aineisto koostuu sekä aikalaisten tuottamista tutkimusaineistoista – arkistolähteistä, sanomalehtiartikkeleista, valtion virallisista asiakirjoista ja tutkittavien järjestöjen omista julkaisuista – että tutkimusaineistosta, jonka tuotin yhdessä tutkimuksen osallistujien kanssa: osallistuvan havainnoinnin aikana kirjoitetuista etnografisista kenttämuistiinpanoista ja tutkimushaastatteluista. Haastattelin sekä nykyisten että entisten Komsomolin perintöjärjestöjen jäseniä, nuorisopoliittisia toimijoita ja nuoria, jotka osallistuivat hallinnon tukeman aktivismin muotoihin. Aineiston keruuta ja tuottamista voisi verrata mosaiikin palasten keräämiseen. Neuvottelu kentälle pääsystä ja tutkimuskoh-

teiden tavoittamisesta – olipa kyse sitten arkistokokoelmista, haastateltavista tai valtiollisen nuorisoaktivismiin tiloista – oli iso osa prosessia. Molempien maiden nykytilan huomioon ottaen tutkimukseni ei olisi toistettavissa sellaisenaan, mikä kielii kenttätöön metodologisista ja eettisistä haasteista autoritaarisissa valtioissa yleensä sekä tämän päivän Valko-Venäjällä ja Venäjällä eritoten.

Väitöskirjani koostuu neljästä julkaistusta tutkimusartikkelista (Silvan 2019; 2020; 2021; 2022) sekä kattavasta johdanto- ja tiivistelmäosiosta. Julkaisut voidaan sijoittaa tilallisia-ajalliseen matriisiin: kaksi niistä tarkastelee Valko-Venäjän ja Venäjän Komsomol-järjestöjen ”jälkielämää” 1990-luvulla, kaksi muuta puolestaan hallinnon tukemaa nuorisoaktivismia 2010-luvulla. Hyödynnän jokaisessa artikkelissa toisiinsa liittyviä mutta erillisiä teorioita ja käsitteitä tapauskohtaiseen aineistokokonaisuuteen. Päätin soveltaa temaattista analyysia tutkimusaineiston tiivistämiseen teoreettisesti perustellulla tavalla pysyen kuitenkin tietoisena lähteiden ajalliselle dynamiikalle, käsitteille ja merkityksille. Väitöskirjan tulokset ja argumentit voi tiivistää kolmeen ydinajatuksen.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni koski Komsomolin muutosta Neuvostoliiton hajoamisen aikana ja sen jälkeen sekä Neuvostoliiton hajoamista yleisesti. Vastatakseni tähän kysymykseen seurasin Komsomolin juridisten – ei ideologisten – perintöjärjestöjen, Venäjän nuorisoliiton (ven. *Rossiiski sojuz molodeži*) ja Valko-Venäjän nuorisoliiton (*Sajuz moladzi Belarusi / Belaruski sajuz moladzi*) kehityskaaria. Arkistolähteiden ja sillä ajalla vaikuttaneiden Komsomol-virkahenkilöiden haastattelujen analyysin perusteella esitän väitöskirjassani, että molemmat perintöjärjestöt muuttuivat 1990-luvun alussa itsenäisiksi kansalaisjärjestöiksi, eräänlaisiksi marginaalisiksi nuorten oikeuksia ajaviksi edunvalvontajärjestöiksi. Ne eivät siis kadonneet eivätkä sulautuneet osaksi valtion rakenteita. Väitän kuitenkin myös, että molemmat järjestöt erosivat Komsomol-menneisyytensä takia uusista kansalaisjärjestöistä, jotka oli perustettu vasta 1980-luvun lopulla tai 1990-luvun alussa. Molemmat niistä kantivat Komsomolin perintöä, mikä vaikutti siihen, millaisia resursseja niillä oli käytössään ja millaisessa vuorovaikutuksessa ne olivat nuorten, poliitikkojen, valtion instituutioiden ja muiden kansalaisjärjestöjen kanssa.

Komsomolilla on siis ”kuolemanjälkeinen elämä” (engl. *afterlife*), johon tutkijat eivät aiemmin olleet kiinnittäneet huomiota. Tämä ”jälkielämä” ei kuitenkaan ole mielenkiintoinen tutkimuskohde vain empiirisestä näkökulmasta. Komsomolin ”jälkielämän” tarkastelu on teoreettisesti arvokasta, koska se auttaa meitä ymmärtämään, kuinka Neuvostoliiton puoluevaltion palaset nivoutuivat osaksi uutta poliittista järjestelmää puoluevaltion jälkeisellä ajalla. 1980-luvun lopun kontekstissa se myös osoittaa, että Gorbatšovin uudistuspolitiikka koettiin ja siihen reagoitiin eri tavalla paitsi eri neuvostotasavalloissa, myös yhden ja saman puoluevaltion instituution – Komsomolin – sisällä (Silvan 2022). Tarkastelemalla autoritaarisen järjestelmän järjestökenttää väitöskirja osoittaa, että riippumattomien kansalaisjärjestöjen ja valtiollisten kansalaisjärjestöjen väliltä löytyy monta aikaa ja paikkaan sidottua harmaan sävyä (Silvan 2020; Silvan 2022). Tutkin väitöskirjassani etenkin järjestöjen ja valtaapitävien suhteen rakentumista sekä myös sitä, kuinka järjestön riippumattomuus voi heiketä yhteistyön myötä (engl. *cooptation*). Väitän, että sidonnaisuus valtiorakenteisiin (engl. *state-affiliation*) voi syntyä ajan kanssa ja että myös taloudellisesti omavarainen järjestö voi menettää riippumattomuutensa muiden sidosten takia (Silvan 2022).

Väitöskirjani toinen tutkimuskysymys siirsi tutkimuksen painopisteen nykyhetkeen. Se perustui alkuperäiseen havaintooni siitä, että sekä Lukašenkan että Putinin valtakaudella valtiollista nuorisoaktivismia on edistetty. Kysyin, mihin tällainen nuorisopolitiikka ja ”so-

puisan” aktivismin tukeminen perustuu ja miten sitä on harjoitettu käytännössä. Vastatakseni kysymykseen tutkin molempien maiden nuorisopoliittisia asiakirjoja ja haastattelin alan toimijoita. Päätelin, että sekä Valko-Venäjällä että Venäjällä viranomaiset pitävät nuoria ongelmallisena resurssina. Heidän mielestään nuoret ovat siis sekä ongelma että voimavara (Silvan 2021). Nuorten ”ongelmallista” puolta – eli viranomaisten näkökulmasta heidän ”poliittista lapsellisuuttaan” ja ”nuoruuden maksimalismia” – pyritään suitsimaan isänmaallisen kasvatuksen avulla, mikä puolestaan tarkoittaa käytännössä yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kiinnostuneiden nuorten ohjaamista hallituksen tukemille aktivismin alustoille. Tällaisena toiminta-alustana voi toimia esimerkiksi presidenttiä kannattava ja joukkojäsenyyteen perustuva nuorisoyhdistys, edellä mainittu Valko-Venäjän tasavaltalainen nuorisoliitto, tai Venäjällä valtion tuella järjestettävä nuorisofoorumi, joita järjestetään vuosittain satoja ja joihin osallistuvat isänmaallista kasvatusta edistävien järjestöjen aktivistit. Jos ja kun riippumattomien järjestöjen mahdollistaman yhteiskunnallisen ja poliittisen aktivismin uskotaan olevan lähtökohtaisesti uhka autoritaarisen järjestelmän tasapainolle, juuri nuorten aktivismi nähdään erityisen vaarallisena, koska tämänkaltaisen toiminta edustaa valtaapitäville ongelmia paitsi nykyhetkenä, myös tulevaisuudessa.

Edellä esitetyt tutkimustulokset asettuvat osaksi autoritaarisen osallisuuden (engl. *participatory authoritarianism*) kirjallisuutta, joka on haastanut väitteen, jonka mukaan autoritaarisesti johdetuissa maissa hallinto tavoittelee lähtökohtaisesti kansalaisten yhteiskunnallisen aktiivisuuden vähentämistä ja demobilisaatiosta (Owen 2020). Väitän, että sekä Valko-Venäjällä että Venäjällä valtaapitävät hyväksyvät ja kannattavat nuorten liikehdintää – hyväksytyin aktivismin tila on vain tarkkaan rajattu. Koska valtiollinen (nuoriso)aktivismi ei ole ainutlaatuinen ilmiö entisen Neuvostoliiton alueella, havainto auttaa ymmärtämään autoritaaristen valtioiden nuorisopoliittisia valintoja myös muissa maissa.

Kolmas ja viimeinen tutkimuskysymykseni siirsi analyysin painopisteen valtion viranomaistensa niihin nuoriin, jotka osallistuivat hallituksen tukemiin aktivismin muotoihin. Tein osallistuvaa havainnointia ja haastattelin nuoria, jotka olivat olleet osallisina valtion tukemissa aktivismin muodoissa. Sain selville, että nuoret, jotka olivat aktiivisia valtion ylläpitämällä alustoilla, ottivat myös etäisyyttä hallinnon nuorisoadendaan monin eri tavoin (Silvan 2019; 2021). Valko-Venäjällä, jossa nuorisoliittoon liittyminen nähdään sen muodollisesta vapaaehtoisuudesta huolimatta lähes pakollisena, valtaosa nuorista ei osallistu aktiivisesti järjestön toimintaan ja jopa ne, jotka niin tekevät, viestivät olevansa tietoisia järjestön kantamasta stigmasta (ks. Goffman 1963). Myös Venäjällä nuoret lähtevät mukaan valtiolliseen aktivistitoimintaan niin sanotuista ”vääristä” syistä. Molemmista maista ”sopuisaan” aktivismiin osallistuvat nuoret sanoivat suhtautuvansa kriittisesti valtaapitävien holhoaviin isänmaallisen kasvatuksen ohjelmiin.

Tunnistaessani nuorten toimijuuden autoritaarisessa järjestelmässä valtaapitävien hallinnoimissa tiloissa pyrin haastamaan yksinkertaistetun kuvan valtion ylläpitämästä aktivismista. Väitän, että kuten mikä tahansa yhteiskunnallinen tai poliittinen rakenne, autoritaarisuus ei ainoastaan rajoita toimijuutta, vaan pikemminkin kehystää ja muoaa sitä. Kyky navigoida autoritaarisessa poliittisessä ympäristössä voi olla jopa voimaannuttavaa, kun yksilö on oppinut ”pelin säännöt” (Silvan 2021). Toisaalta osallistuminen valtion tukeman aktivismin muotoihin voi olla myös noloa, turhauttavaa tai tuskallista.

Millainen on valtiollisen nuorisokasvatuksen tulevaisuus Valko-Venäjällä ja Venäjällä? Väitöskirjassa esitän, että Komsomol-perinnön vaikutus valtion ja nuorten väliseen vuorovaikutukseen on vähenemässä, kun ajallinen etäisyys Neuvostoliitosta kasvaa ja kansainvä-

linen vuorovaikutus lisääntyy. Toisaalta se, millaiseksi Valko-Venäjän nuorisopolitiikka on muotoutunut vuoden 2020 kansannousun jälkeen, kyseenalaistaa tämän päätelmän. Julkisesti saatavilla olevien lähteiden perusteella Valko-Venäjän tasavaltalainen nuorisoliitto BRSM on luopunut tavoitteestaan parantaa julkisuuskuvansa nuorten parissa ja palannut vanhan koulukunnan isänmaalliseen kasvatukseen. Järjestön uusi pääsihteeri Aljaksandr Lukjanov on työskennellyt aiemmin valtion turvallisuuspalvelussa, mikä näkyy tämän tavassa johtaa nuorisoliittoa. Valko-Venäjän valtionyliopiston BRSM-komitea vietti väitöstilaisuutena aattona kansainvälisten sotilaiden muistopäivää luennoimalla opiskelijoille Afganistanin sodan roolista nuorten neuvostokansalaisten isänmaallisessa kasvatuksessa. On sanomatta selvää, että tapahtuma kuulostaa siltä, kun sen olisi järjestänyt Brežnevin aikakauden Komsomol-järjestö.

Haluan kuitenkin korostaa myös sitä, että poliittisen ympäristön muuttuminen entistä autoritaarisemmaksi ei poista ihmisten toimijuutta, vaan pikemminkin muuttaa rakenteellista toimintaympäristöä. Siksi onkin tärkeää tutkia paitsi valtion nuorisopoliittisia suunnanmuutoksia, myös sitä, miten järjestöt ja nuoret suhtautuvat ja reagoivat niihin. Uskon, että väitöskirjani tarjoaman ajallisesti sensitiivisen ja monitasoisen näkökulman merkitys valtaapitävien ja nuorten välisen vuorovaikutuksen ymmärtämiseksi on vain kasvanut tähänhetkisessä kansainvälisessä tilanteessa.

MA Kristiina Silvanin poliittisen historian alaan kuuluva väitöskirja *Legacies of the Komsomol: Afterlife of the Leninist Communist Youth League and Contemporary State-Affiliated Youth Activism in Post-Soviet Belarus and Russia* tarkastettiin Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa perjantaina 25.2.2022 klo 13. Vastaväittäjänä toimi professori Andrew Wilson (University College London) ja kustoksena professori Juhana Aunesluoma (Helsingin yliopisto). Väitöskirja on ladattavissa osoitteessa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/339397>

Lähteet

- BelTA (2020), O situatsii v armii, destruktivnyh silah i patriotizme – Lukašenko prinjal s dokladom ministra oborony. 23.11.2020. <https://www.belta.by/president/view/o-situatsii-v-armii-destruktivnyh-silah-i-patriotizme-lukashenko-prinjal-s-dokladom-ministra-oborony-416833-2020/> (tarkastettu 1.9.2022)
- Denzin, Norman (1978), *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. New York: McGraw-Hill.
- Emirbayer, Mustafa & Mische, Ann (1998), What Is Agency? – *American Journal of Sociology* 103:4, 962–1023. <https://doi.org/10.1086/231294>.
- Goffman, Erving (1963), *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Simon & Schuster.
- Hemment, Julie (2012), Nashi, Youth Voluntarism, and Potemkin NGOs. – *Slavic Review* 71:2, 234–260. <https://www.jstor.org/stable/10.5612/slavicreview.71.2.0234>.
- Libman, Alexander & Kozlov, Vladimir (2017), The Legacy of Compliant Activism in Autocracies: Post-Communist Experience. – *Contemporary Politics* 23:2, 195–213. <https://doi.org/10.1080/13569775.2016.1206275>.
- Linz, Juan (2000), *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers. <https://doi.org/10.5860/choice.38-5813>.
- Owen, Catherine (2020), Participatory Authoritarianism: From Bureaucratic Transformation to Civic Participation in Russia and China. – *Review of International Studies* 46:4, 415–434. <https://doi.org/10.1017/S0260210520000248>.
- Pierson, Paul (2004), *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Silvan, Kristiina (2019), (Dis)Engaging Youth in Contemporary Belarus through a Pro-Presidential Youth League. – *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization* 27:3, 263–286. <https://www.muse.jhu.edu/article/729524>.
- Silvan, Kristiina (2020), From Komsomol to the Republican Youth Union: Building a Pro-presidential Mass Youth Organisation in Post-Soviet Belarus. – *Europe-Asia Studies* 72:8, 1305–1328. <https://doi.org/10.1080/09668136.2020.1761296>.
- Silvan, Kristiina (2021), Russian Youth Forums: Sites of Managed Youth Empowerment. – *YOUNG: Nordic Journal of Youth Research* 29:5, 456–474. <https://doi.org/10.1177/1103308821990932>.
- Silvan, Kristiina (2022), From State to Society: The Komsomol in Yeltsin’s Russia. – *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History* 23:2, 289–314. <https://doi.org/10.1353/kri.2022.0022>.